

## Vrhnika do kroženja snovi

**VRHNIKA** – Prva občina v Sloveniji, ki se je odločila, da se bo jeseni pridružila evropski mreži lokalnih skupnosti na poti do Zero Waste, je Vrhnika. »Da se je prav Vrhnika prva odločila za ta korak, ni zgolj naključje, saj ločeno zbiranje odpadkov tam poznajo že 20 let,« pojasnjuje Ekologi brez meja. Ločeno zberejo kar 76,17 odstotka odpadkov in tako pridelajo zgolj 80 kilogramov mešanih odpadkov na prebivalca na leto, oboje pa je pomemben rezultat tudi na evropski ravni. Komunalno podjetje Vrhnika skrbi za ravnanje z odpadki v treh občinah, Vrhniku, Borovnici in Logu - Dragomerju, ki skupaj štejejo 25.000 prebivalcev. Leta 1994 je občina Vrhnika sprejela vizionarsko odločitev o posodobitvi sistema ravnanja z odpadki in začetku njihovega ločenega zbiranja v gospodinjstvih. Na izbiro je bilo namreč to ali pa vožnja odpadkov v Ljubljano ali Logatec, saj so morali na Vrhniko odlagalnišče zapreti. Takrat v Sloveniji o čem podobnem ni razmišljala še nobena druga občina; Slovenija je namreč uvedla obvezno ločevanje odpadkov na državni ravni šele konec leta 2003.

## Sopotništvo za manj pločevine

**LJUBLJANA** – V Tehnološkem parku Ljubljana je aprila in maja potekal pilotni projekt Spotništvo. Zaposleni in honorarni delavci v podjetjih, ki jih združuje TP Lj na lokaciji Brdo, so se lahko na spletni platformi prijavili kot ponudniki ali iskanci prevoza. Projekt je pripravila Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije (RRA LUR) v okviru evropskega projekta za pilotno implementacijo prometnih strategij Poly5. Ker je povprečna zasedenost slovenskega avta 1,2 potnika, 75 odstotkov poti opravimo z zasebnim avtomobilom in imamo kar 518 avtomobilov na 1000 prebivalcev, je spotništvo nujna. Pilotni projekt bo TP Lj zato promoviral in nadaljeval tako, da bo portal preselil na svoje uradno spletno mesto. »Naša želja je, da bi z izkušnjami in modelom spodbudili tudi druge večje organizacije, morda za začetek javno upravo, k uvajanju in spodbujanju spotništva med zaposlenimi,« je dejala direktorica RRA LUR Lilijana Madjar.

## Spet nov rekord ogljika

**ŽENEVA** – Koncentracija ogljikovega dioksida v atmosferi nad celotno severno hemisfero je aprila prvič preseгла 400 delcev na milijon delcev zraka. Svetovne povprečne koncentracije naj bi to mejo presegle leta 2015 ali 2016. »Čas za ohranitev planeta za prihodnje generacije se izteka,« je pri tem dejal Michel Jarraud, generalni sekretar Svetovne meteorološke organizacije. Ogljikov dioksid namreč ostaja v atmosferi več sto let, v morjih pa še dlje. Med letoma 1990 in 2013 se je sončno ogrevanje Zemlje zaradi toplogrednih plinov povečalo za 34 odstotkov. Leta 2012 je bilo v atmosferi 393,1 delca ogljikovega dioksida na milijon, kar je 41 odstotkov več kot v predindustrijski dobi. V zadnjih desetih letih se je njegova vsebnost vsako leto povečala za dva delca.

## Tekma marincev in diplomatov

**LJUBLJANA** – Na nogometnem stadionu Ilirija se bosta jutri ob 12. uri pomerili moštvi ameriških marincev in tujih diplomatov v Sloveniji. Namen dobrodelne tekme je zbiranje prispevkov za obnovo rastlinske čistilne naprave v krajinskem parku Jeruzalemske gorice. Demonstracijska čistilna naprava je namenjena prikazu delovanja takšnih objektov, narejena pa je bila v okviru mednarodnega projekta Trajnostno upravljanje z vodami v zavarovanih območjih Slovenije in Madžarske. V krajinskem parku imajo še tri druge demonstracijske objekte. Organizator tekme je Sodaya, Inštitut za celostni pristop k življenju. Pripravil **BORUT TAVČAR**

### Prihodnjik v Zelenem Delu

Evropski zeleni teden ima letos za vodilo učinkovito rabo virov vseh vrst. Nabor dobrih praks, ki jih imamo tudi pri nas, se bo nedvomno povečal. Nov bo tudi prispevek o ločenem zbiranju odpadkov.

# Ko starejši ne zmorejo več, vskočijo mladi

**Souporaba kmetijskih zemljišč** S projektom medgeneracijskega sodelovanja rešujejo več problemov hkrati

**MARIBOR** – Čedalje več ljudi v Sloveniji obdeluje svoj vrt ali najema njivo, saj želijo vedeti, kaj jedo, poleg tega jih stik z zemljo sprosti, med vrtnarjenjem se hkrati rekreirajo in družijo. V Inštitutu Interceper menijo, da je to lahko tudi priložnost za nov poslovni model.

**BARBARA PAVLIN**

V Interceperu ([www.institutinterceper.org](http://www.institutinterceper.org)) so pred pol leta zastavili pilotni ekolosocialni projekt *Landsharing for food and social good* (Souporaba kmetijskih zemljišč), v katerem povezujejo socialno in kmetijstvo v tako imenovano socialno kmetijstvo, ki spada v socialno podjetništvo. Ponavadi je vezano na ranljive skupine, tako so v svoj projekt vključili starejše lastnike zemlje, ki te ne morejo več obdelovati in jih želijo povezati z brezposelnimi mladimi, ki se želijo vrtnarjenja naučiti in si s tem tudi zagotoviti hrano. »Naš namen sta medgeneracijska povezava in prenos znanja, saj starejši vedo, kako obdelovati zemljo,« razlaga soustanovitelj inštituta in eden od idejnih očetov projekta **Klemen Bizjak**.

### Najprej bodo model preizkusili sami

Ekipa, ožji del sestavljajo Iztok Andrej, Mateja in Martina, si aktivno prizadeva to zamisel uresničiti in mikroprojekt razširiti na vso državo. V Sloveniji je potencial velik, za samopreskrbo s hrano je obdelovalnih površin na prebivalca premalo, dobavne verige pa so predolge. Poleg tega bi s projektom zmanjšali problem zaraščenoosti kmetijskih površin, ki je v Sloveniji kar velik. »S celostnim pristopom želimo postopoma odpraviti več problemov,« pravi Bizjak in dodaja, da je med njihovimi cilji tudi medgeneracijska zadruga.

Prva skupina, ki sodeluje v pilotnem projektu in obdeluje zemljo v Činžatu pri Rušah, so brezposelni, izobraženi mladi, ki so pravzaprav avtorji ideje in želijo nov poslovni model preizkusiti najprej sami. »Zavedamo se omenjenih težav in v tem projektu vidimo alternati-



V Činžatu pri Rušah so po nasvetih lastnice zemlje že posadili prve sadike. FOTO TADEJ REGENT

vo uveljavljenemu neoliberalnemu modelu ekonomije,« razlaga Bizjak. Dobili so tudi podporo iz Avstrije v obliki donacij posameznikov. Kot pravi Bizjak, delujejo od spodaj navzgor: »Želimo začeti od spodaj navzgor. Iskali smo tudi institucionalno podporo, da bi zmanjšali tveganje in povečali zaupanje.« Tako jih podpirajo zavod za zaposlovanje, Mestna občina Maribor pa evropski komisar za okolje Janez Potočnik, tudi podjetniku Sandiju Češku se zdi njihova ideja dobra.

### Zgled so našli v sonaravnem gozdarjenju

Cilj projekta je ekološka pridelava hrane, poudarek pa bo na avtohtonih sortah. »Na začetku bo potreben prehod. Želimo si, da sprememba pride postopo-

ma, od ljudi, ne od zgoraj. Tako jo ljudje sprejmejo za svojo in to je edina prava sprememba,« pravi Bizjak. Vzor jim je model sonaravnega gozdarjenja v Sloveniji, ki ga posnemajo tudi v tujini. »V slovenskem gozdarstvu se morda že malo dlje razmišlja trajnostno kakor v kmetijstvu,« pravi Bizjak, »vendar takšno razmišljanje počasi prihaja tudi v kmetijstvo, z ekološkim, biodinamičnim, permakulturo. Vse je bolj usmerjeno v uporabo naravnih zakonitosti za uspešno in do okolja prijazno pridelavo.«

Zgleda oziroma primere dobre prakse interceperji iščejo v tujini, predvsem v Franciji, Avstriji in Nemčiji, kjer ponekod že podobno medgeneracijsko sodelujejo, vendar je tudi tam zanimanje za njihovo idejo veliko, predvsem v Nemči-

ji bi radi tesneje sodelovali z njimi. Že prihodnji teden bodo projekt predstavili na konferenci iniciative Evropskega zelenega pasu.

A brez lokalne podpore ne bo nič, saj ekolosocialni model lahko dolgoročno deluje le v skupnosti, ki prepozna njegove koristi, poučarja Bizjak in našteje vrstni red: najprej pilotni projekt, nato podpora lokalnega okolja, potem posamezni mikroprimeri, kasneje pride na vrsto zadruga. Kakšen bo model zadruga, se še niso dokončno odločili; ali bi ta presežke prodajala ali bi bila boljše nekakšna blagovna izmenjava, morda tudi z uporabo sodobnih informacijskokomunikacijskih tehnologij.

### Povezovanje doma in v tujini

Med drugim so se povezali s Forumom socialnega podjetništva

in podpornim okoljem za podjetništvo, ki jim pri tem pomaga. »Model še ni naravnan povsem tržno, zato bi bilo povezovanje nujno. Tako kot imajo zagonska podjetja semenski kapital, bi tudi tu potrebovali kaj takega. Podpora za razvoj in nato prehod na neki vmesni model, ki bi prek zadruga povezal javni in zasebni interes in bi lahko čez, recimo, deset ali 15 let, ko se bo spremenil tudi ekonomski sistem in bodo kmetijske subvencije občutno nižje, postal tržno še bolj zanimiv. Projekcije kažejo, da se bodo globalne potrebe po hrani nevarno povečale, prav tako pogostost ekstremnih vremenskih pojavov. V tujini se na takšno prihodnost resno pripravljajo že zdaj. Francija na primer bo med drugim najverjetneje povečala subvencije za ekološko

kmetijstvo,« razlaga Bizjak. Tudi zato razmišljajo o evropskem projektu, kjer bi dobili zagonski kapital in podporo. Stike so navezali tudi z drugimi zadrugami, kot sta Jarina in Dobrina, s katerimi iščejo stične točke. Tudi župani iz okolice Maribora so pokazali zanimanje za sodelovanje pri projektu. Edini iz Slovenije so bili povabljeni na kongres Nyeleni (mednarodno gibanje za prehransko neodvisnost) v Avstriji kot zunanji opazovalci. Zdad želijo tudi v Sloveniji pripraviti nekaj podobnega, povezati vse podobne iniciative v forum, s katerim bi bili močnejši sogovorniki.

Med drugim so se povezali s Forumom socialnega podjetništva

in podpornim okoljem za podjetništvo, ki jim pri tem pomaga. »Model še ni naravnan povsem tržno, zato bi bilo povezovanje nujno. Tako kot imajo zagonska podjetja semenski kapital, bi tudi tu potrebovali kaj takega. Podpora za razvoj in nato prehod na neki vmesni model, ki bi prek zadruga povezal javni in zasebni interes in bi lahko čez, recimo, deset ali 15 let, ko se bo spremenil tudi ekonomski sistem in bodo kmetijske subvencije občutno nižje, postal tržno še bolj zanimiv. Projekcije kažejo, da se bodo globalne potrebe po hrani nevarno povečale, prav tako pogostost ekstremnih vremenskih pojavov. V tujini se na takšno prihodnost resno pripravljajo že zdaj. Francija na primer bo med drugim najverjetneje povečala subvencije za ekološko

**POVEZANE VSEBINE**  
delo.si/okolje [...] **[...]**

# Kar 60 dobrih praks za razvoj in delovna mesta

**Projekt Alpstar** Sodelovati v spoznanju, da se zniževanje emisij izplača in prinaša tudi gospodarsko rast

**LJUBLJANA** – Posoški razvojni center je v projektu, v katerem sodeluje pet držav, pripravil nizkoogljino strategijo. Vsebuje preproste ukrepe, ki so jih predlagali ljudje in podjetja, brez iskanja soglasja občin. Za razvoj je pregovorna slovenska zavist namreč strup.

**BORUT TAVČAR**

»Podnebne spremembe se dogajajo hitreje od pričakovanih, vse študije pa nesporno kažejo, da je zgodnje ukrepanje najcenejše. Ob dogajanju v zadnjih desetih dneh na Balkanu ostanemo brez besed, razsežnosti škode so tolikšne, da se jih Evropa ne zna lotiti. Alpe so izjemno občutljivo območje, poročila potrjujejo, da so učinki segregiranja ozračja tu trikrat večji od svetovnega povprečja. Zadrževanje, ki jo imamo, pa je, da politična srenja kot bistveno pomembnejši dojema finančno in gospodarsko krizo in meni, da

podnebni ukrepi lahko počakajo,« je povedala državna sekretarka na ministrstvu za kmetijstvo in okolje **Andreja Jerina**. Tudi pri projektu Alpstar ni šlo brez administrativne okolostitve, značilne za evropske projekte.

Alpskemu svetu, ki ga odlikujeta čista voda in velika biotska raznovrstnost, najbolj grozijo poplave in na drugi strani suše. To poseljeno in turistično razvito območje porabi deset odstotkov več energije kot primerljiva druga območja v Evropi. Projekt Alpstar, ki poudarja potrebo po poseljenosti območja ob skrbi za okolje in zmanjšanju emisij, se je začel julija 2011, stal je tri milijone evrov, tri četrte od tega pa je prišlo iz evropskega regionalnega sklada. V njem sodeluje 13 partnerjev iz petih držav EU ter Švice in Liechtensteina. »Ključno je, da se v projektu ukvarjamo z izvedbo, ne s študijami in pogovori. V 12 pilotnih regijah je nastalo 60 dobrih praks, ki so prenosljive tudi na druge regije. Pripravljene so tudi

praktične smernice za prehod v ogljično nevtralnost, ki pa zahtevajo medsektorsko sodelovanje in so namenjene prenosu do odločevalcev,« pravi Andreja Jerina, ki je



V Alpah nastajajo projekti za vso državo. FOTO BLAŽ MOČNIK

prepričana, da bo konec projekta (30. junija) pravzaprav začetek predobrazbe alpskega sveta, saj »dobre prakse dokazujejo, da se zmanjševanje emisij splača, da so

to pravzaprav naložbe v gospodarsko rast in delovna mesta.«

### Predlogi ljudi, ne politike

V regijah so se lotili mobilnosti z javnim prevozom, kolesi in hojo, energetske prenove stavb in trajnostne gradnje z lesom, učinkovite rabe energije na smučiščih, daljinskega ogrevanja na lesno biomaso, spodbujanja lokalne pridelave hrane pa tudi gradnje malih hidroelektrarn. **Miro Kristan** iz Posoškega razvojnega centra je dejal, da so za take projekte najprimernejše regije, ker pa jih pri nas ni, so oblikovali pilotno (občine Bovec, Kobarij, Tolmin, Cerklje in Idrija). Od spodaj navzgor so pripravili nizkoogljino strategijo, »ljudski dokument, ki ga niso potrebovali obine,« na vprašanje *Dela*, ali to pomeni, da so v projektu presegli pregovorno slovensko nevoščljivost in začeli sodelovati za skupno dobro, je Kristan odgovoril, da se je zgodilo natanko to. »Splošni konsenz pomeni večjo konkurenčnost pri potegovanju

za evropski denar, nastopamo lahko precej bolj argumentirano,« je dejal. Posoški razvojni center se je inovativno lotil tudi preverjanja, koliko je še predelovalcev lesa. Tako je objavil natečaj za izdelavo noža za odpiranje pisem iz lesa črnega trna, ki je prvi pri zaraščanju nekdanjih pašnikov. Prijavilo se je 30 bolj popoldanskih obrtnikov. »Tistim, ki so pripravili solih hidroelektrarn, pomagamo,« je povedal Kristan in dodal, da so vse sodelujoče regije ustvarile pozitivno zgodbo in podlago za gospodarsko rast. Denarja za blaženje podnebnih sprememb je v evropskih programih sicer veliko. Tako na MKO menijo, da bodo dobili projekt Life za Zasavje, katerega cilj bo izboljšanje kakovosti zraka. Odloke za varovanje zraka ima od lani sicer sedem občin. Andreja Jerina je prepričana, da bodo dobre prakse tudi dobra podlaga za slovenske izvedbene ukrepe v novi finančni perspektivi.

# Tudi koprski in mariborski študentje ločujejo

**Ozaveščanje** Družba Slopak ta teden postavlja informacijske točke po študentskih naseljih v Kopru in Mariboru

**LJUBLJANA** – V okviru evropskega projekta LIFE+ Ločujmo odpadke je družba Slopak obiskala študentski dom v Kopru in tri študentska naselja v Mariboru. Poleg novih pisano polepljenih zabojnikov so študentje dobili še veliko informacij o pravilnem ločevanju.

Ta teden se nadaljuje akcija ozaveščanja in informiranja študentov v študentskih naseljih po Sloveniji. Družba Slopak je obiskala študentski dom v Kopru in tri študentska naselja v Mariboru: Gosposvetsko, Tyrševo in Lent. Na lepke na novih zabojnikih izvorno prikazujejo okoljske prihranke, ki jih dosežemo s pravilnim ločevanjem – torej če napolnimo ves zabojnik z odpadki, ki vanj resnično sodijo.

### Prihranki z ločevanjem

S polnim zabojnikom za papir ob pravilnem ločevanju prihranimo kar tri drevesa. Zabojnik za embalažo prikazuje, da lahko s pravilnim ločevanjem z enim zabojnikom poskrbimo za 250 kilogramov manj ogljikovega dioksida v našem ozračju. Zabojnik za steklo pa nam razkrjuje, da je prihranek pri polnem zabojniku steklenic in drugi stekleni embalaži tako velik, da bi s prihranjenimi energijsko prenosnimi računalniki lahko deloval ves mesec. Družba Slopak je vse študentske domove opremila tudi s plakati o pravilnem ločevanju odpadkov, ki jim bodo še bolj v pomoč in spodbudo, da odpadki pristanejo v pravilnem zabojniku.

### Embalaža ni le plastična

Družba Slopak je skupaj z lokalnimi študenti – demonstratorji študente informirala o prednostih ločenega zbiranja odpadkov

ter reševala dileme, ki se jim ob ločevanju porajajo. Tako kot med ljubljanskimi študenti tudi v Kopru in Mariboru prevladuje dilema, kam s papirnati robciki in kuhinjskimi brisačkami. Ti sodijo v zabojnik za biološke odpadke, in ne med papir, kot marsikdo napačno presodi. Pogosto vprašanje je tudi, kam odvržemo pokrov od (steklene) kozarke vložnih živil. Kovinski pokrov sodi v zabojnik za embalažo, skupaj s konzervami, pločevinkami, plastenkami, aluminijasto folijo ter kartonsko embalažo, v kateri so bila tekoča živila (tetrapak).

Študentje so večkrat izrazili tudi nerazumevanje oziroma neznanost v zvezi s pojmom embalaža. Bližje jim je izraz »plastika«, vendar je ta lahko premalo norezen, saj v embalažo poleg plastične, kakor smo zapisali, spada tudi kovinska embalaža. V Sloveniji je za to vrsto odpadkov na voljo

večinoma le en zabojnik, ki je označen z nalepko embalaža. V nekaterih krajih pa ločeno zbirajo posebej plastično in posebej kovinsko embalažo.

### Zdravila so nevaren odpadke

Zdravila, ki jim je pretekel rok uporabe, študentje najpogosteje odnesejo v lekarno, nekateri pa se sprašujejo, ali bi jih vseeno odvrgli med biološke odpadke. Zdravila nikakor ne sodijo med biološke odpadke, saj so nevaren odpadke, za katerega zagotovo ne želimo, da konča v novonastalem kompostu, in ga moramo odložiti posebej. Na voljo imamo še možnost zbirnih centrov in premične zbiralnice nevarnih odpadkov lokalnih komunalnih podjetij.

### Novi koški za odpadke

Študentje so se posebej razveselili kompletov koškov za ločevanje, ki so jih prejeli od družbe Slopak.

Pravilno ločevanje v študentskih sobah bodo še olajšali, saj so priročni, trpežni in pralni. Tako bodo študentje, opremljeni z no-

## PARTNERSTVO ZA OKOLJE

Evropski projekt LIFE 10 INF/SI/136 Ločujmo odpadke vodi družba Slopak d.o.o., partner je Delo d.d. Vrednost projekta je 671.558 evrov. Partnerja Slopak in Delo sofinancirata 51 odstotkov (342.495 evrov). Evropska unija s podporo finančnega mehanizma LIFE+ sofinancira 49 odstotkov (329.063 evrov). Zelena stran je v celoti namenjena projektu LIFE10 INF/SI/136.

Na vaša vprašanja o ločevanju odpadkov in varovanju okolja bomo poiskali odgovore. Vprašanja pošljite na naslov: [zeleno@delo.si](mailto:zeleno@delo.si)

